

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

інтерактивність, емоційну підтримку та використання сучасних технологій. Це сприятиме не лише їхньому творчому самовираженню, а й успішній інтеграції в соціум та майбутній професійній самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навч.-метод. посіб. Харків : Ранок, 2019. 304 с
2. Потапюк Л.М., Лук'янчук А.О. Розвиток креативного потенціалу дітей з особливими освітніми потребами. *Імідж сучасного педагога*. № 2 (215) 2024. С. 144-149.
3. Ярмола Н. А., Тороп К. С. Системоутворювальна роль компетентностей в організації навчального процесу для дітей з особливими потребами. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2021. Вип. 40. С. 99–106.

ОСТАПЕНКО Марина Анатоліївна

КРЕАТИВНІСТЬ У ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ

Сучасний світ, що характеризується низкою проблем і викликів, серед іншого, потребує креативних підходів їхнього вирішення. Розвиток сучасного суспільства потребує людей з креативним мисленням. У працях вітчизняних дослідників часто використовується термін креативності. Дослідники, розглядаючи креативність і творчість, пишуть про креативне суспільство, креативну економіку, креативне місто, креативний клас, креативний менеджмент тощо. Аналіз наукових джерел з окресленої проблематики дозволяє визначити дослідження у психології, педагогіці, культурології, соціології, економіці. Разом з тим, усе частіше можна почути про актуальність і важливість креативного мислення і креативних підходів для політичної сфери, зокрема для сфери управління, лідерства, політичної комунікації, політичної участі. У сучасному політичному процесі креативність виступає одним із інструментів адаптації до змін, формування нових стратегій, посилення активності громадян у політичному житті.

Щоб осмислити значення креативності у політичному житті і політичній сфері, слід визначити сутність цього поняття. Сучасні дослідники акцентують увагу у змісті креативності на створенні чогось нового. Вітчизняні науковці зосереджуються переважно на соціально-філософському і психологічному аспектах його розуміння. У філософії, як вказує С. Шандрук, творчість розкриває «найвищу форму активності свідомості людини, що дозволяє створювати якісно нові, оригінальні соціально-значимі матеріальні і духовні цінності; методи дослідження і перетворення світу через активну взаємодію суб'єкта креативності

з об'єктами, котра спрямована на зміну довкілля» [7, с. 89]. Психологічна наука вказує на комплексну природу цього явища, обумовленість соціально-психологічними та психофізіологічними чинниками, і трактує його як пошуково-продуктивну діяльність особистості, яка сприяє розвитку її творчого потенціалу [7, с. 89]. Аналіз підходів науковців надає можливість розглядати креативність як пошукову діяльність, результатом якої є здобуття чогось нового (нового значення, виміру, продукту тощо).

Близьким до креативності у політичній науці розглядається поняття інновацій у політиці. Для політичної сфери вагомість інновацій вбачається у контексті прийняття рішень, управління, налагодження ефективної взаємодії та комунікації між владою та громадянським суспільством, загалом для політичних відносин. Порівнюючи зміст понять інноваційності і креативності, можна припустити, що креативність характеризує багатовимірний і багатоаспектний процес пошуку, який засновується на уяві та інтуїції людини, її знаннях та мисленні й може бути основою для інноваційних ідей і розвитку. Інновація розкриває процес втілення креативних ідей, може бути продуктом креативного мислення. Відзначимо, що це питання потребує подальшого фахового дослідження.

У науковому дискурсі виокремлюються такі види креативності: технологічна (винахідливість), економічна (підприємливість), мистецька та культурна (Р. Флорида); художня (що наявна у літературі, візуальному та виконавчому мистецтві, музиці), економічна (у сфері бізнесу як створення дизайну, реклами, відео- та радіо-продукції тощо) [цит. за: 2, с. 8].

Новим для суспільства є формування креативного класу як соціальної групи. Роль та особливості цього класу Р. Флорида вбачає у тому, що «модернізація не може відбутися без активної участі креативного прошарку – креативного класу, який є породженням постіндустріальної епохи ...» [цит. за: 4, с. 213]. Дослідження феномену креативного класу, на наш погляд, набуває актуальності не лише для економіки і соціології, а й для політології, з огляду на посилення ваги цієї групи у суспільних процесах – його вважають «новим соціальним ресурсом», здатним впливати на різні суспільні сфери. Представників цього класу характеризує така риса як креативність. Останнє, як вказує О. Прогнімак розкриває «інтелектуальну позицію і певний підхід до проблем, включаючи множинність точок зору і підходів, який розкриває нові спектри можливостей» [4, с. 213].

Р. Флорида серед ознак креативності виокремлює: мислення «без обмежень» (гнучкість, самостійність, оригінальність, незалежність, вміння синтезувати тощо); здатність до експериментів і ризиків; прагнення розглядати проблему з різних сторін і вбачати альтернативи; вміння створювати нові змісти і форми; «процес привнесення у світ чогось корисного, що працює і не є самоочевидним ... це поєднання новизни, корисності та несподіваного»; «засіб» просування поступового покращення різних продуктів чи нових форм»;

«взаємообумовленість технологічної, економічної, мистецької та культурної креативності»; «потребує соціального та економічного середовища»; будується на розмаїтті та «не обмежується категоріями гендеру, раси, етнічної чи сексуальної орієнтації» [6, с. 29].

Крім сутності поняття творчості та її реалізації у політичному житті, важливим видається питання методів та інструментів, за допомогою яких можливо було б визначити її міру, масштаб, глибину. Дослідницьку увагу привертають кілька досліджень та індексів вимірювання, зокрема Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index), що формує рейтинг країн за рівнем розвитку інновацій [8]; «Глобальний індекс креативності», який розробив і використав Інститут Martin Prosperity (Канада) у 2015 році для оцінки у 139 країнах [1]. Останній – це комплексний індекс, який охоплює три показники: технології (враховуються показники Індексу високих технологій); толерантність; талант.

Слід вказати на те, що у науковому колі можна побачити різні оцінки ролі креативності. Наприклад, прихильники як самої ідеї, так і теорії креативного класу та економіки наголошують на їх позитивних перспективах для розвитку економічної сфери, а також для регіонів, міст. Водночас дослідники акцентують увагу на відповідальності представників цього класу перед суспільством: наскільки вони розуміють свою відповідальність за те, що здатні впливати на зміну системи та наскільки розвиненими є умови і сама суспільна система для реалізації творчого потенціалу (рівень освіти суспільства, підтримка малого та середнього бізнесу з боку держави та інше).

Слушним вважаємо прогноз Р.Флориди у тому, що «зростання креативного класу вже зумовило невідворотні зміни в економіці та суспільстві...в майбутньому на нас чекають ще серйозніші зміни ... економічна криза сама по собі була виразним свідченням того, що наш світ став радикально іншим порівняно з тим, у якому ми народилися ...» [6, с. 75].

Загальновідомим є положення про поєднання у політиці традицій і інновацій, мудрості і креативності. Варто, на нашу думку, підкреслити спроби заохочення позитивного ставлення до творчості в політиці. Серед таких можливо виокремити діяльність громадської організації «Інститут інновацій в політиці», завданням якої є зміцнення демократії через визначення, розвиток та впровадження інновацій у політиці (розробка довгострокових програм, навчання та комунікація для фахівців, створення платформи для обговорення та обміну досвідом). Організація має представництва у 20 країнах Європи. Також нею засновано щорічну премію «Інновації в політиці», якою відзначають креативність європейських політиків, які пропонують нові інноваційні рішення для актуальних викликів [9]. Окрім запиту з боку сучасного суспільства на творчих та інноваційних політиків, науковці вказують на активізацію нових форм політичної участі громадян, що доповнюють традиційні. Зокрема, Я. Теохаріс та Й. Де Мур дійшли висновків, що творча участь може фактично збільшити

звичайну участь і активізувати групи, які традиційно недостатньо представлені в політиці. Також фахівці звертають увагу на один з важливих чинників для такої участі – освіту, і визначають умови пандемії сприяли розвитку творчості у впливі на вирішення суспільних проблем та відповідальності за ці дії [10]. Креативність політичної участі виявляється також у використанні ігрових технологій у політичній сфері для розвитку політичного мислення, цифрових платформ для громадської активності, креативних протестних форм (перформанси, флешмоби, мистецькі акції тощо). У врегулюванні конфліктів та політичних криз можна побачити залучення елементів мистецтва та культури як одного із засобів діалогу між сторонами, як одного із інструментів дипломатії.

Водночас, використовуючи креативність у політичній діяльності, варто пам'ятати про формалізований характер держави та її інститутів. На наше переконання, в цій сфері може актуалізуватися суперечність, на яку звернув увагу Р. Флорида, назвавши це «конфліктом між креативністю і організацією». Це, серед іншого, може сприяти активності та масштабуванню популістичних гасел, ідей у суспільстві, що актуалізує проблему поєднання цінностей креативності і політичної відповідальності у політичній діяльності та управлінні. Творчі та інноваційні підходи у політичній сфері мають супроводжуватися відповідальністю політиків перед суспільством, обмеженням маніпуляції та дезінформації, дотриманням балансу між новими ідеями та реальними умовами.

Підсумовуючи, можна зазначити, що сучасне суспільство відкриває багато шляхів для самовираження, творчості та інновацій, зокрема і в політиці. Креативність – це не тільки інтуїція, образне мислення та уява, а знання, цінності, уміння та навички, які спонукають до нових ідей, інноваційних проєктів та рішень. Розвитку творчого потенціалу сприяють освіта, свобода слова, стратегічне мислення, громадська діяльність та інші інструменти та шляхи. Креативність у політичній сфері є одним із чинників ефективного управління, розвитку демократії та залучення громадян до політичного життя. Вона сприяє оновленню політичних процесів й, водночас, вимагає відповідального її використання.

Список використаних джерел:

1. Глобальний індекс креативності: Україна стала 45-ю зі 139 країн.
2. Гринчук Ю.С., Коваль Н.В. Креативний потенціал України: аналіз, напрями розвитку. Економіка та держава. 2020. № 7. С. 6-15.
3. Остапенко М. Творчість у політиці: межа доцільності. Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін, 22(31). Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2022. С. 91-100.
4. Прогнімак О. Креативне майбутнє України: перспективи і перешкоди. Економічний вісник Донбасу. 2018. № 3 (53). С. 212–227.
5. Україна – на 45 місці у Глобальному рейтингу інновацій. Укрінформ. 2020. 2 вересня.

6. Флорида Р. Homo creativus. Як новий клас завойовує світ / пер. з англ. М. Яковлев. Київ: Наш формат, 2018. 432 с.
7. Шандрук С. Творчість як употужнення здібностей особистості. Психологія і суспільство. 2015. № 3. 86-91.
8. Global Innovation Index 2020. Ukraine.
9. Innovation in Politics. Institute. Офіційна сторінка. URL: <https://innovationinpolitics.eu/institute/>
10. Theocharis Y., Moor J. Creative Participation and the Expansion of Political Engagement. Oxford Research Encyclopedia. Oxford University Press. 2021. URL: https://www.academia.edu/47766840/Creative_Participation_and_the_expansion_of_political_engagement

ОЧЕРЕТНИЙ Володимир Олександрович

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сьогодні значення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі педагогічних працівників набуває все більшої актуальності, оскільки вони не тільки спрощують роботу педагогів, а й впливають на підвищення рівня надання освітніх послуг, викладання освітніх компонентів. Такі вимоги сучасності впливають на окреслення зобов'язань по відношенню до педагогічних та інших кадрів закладу загальної середньої освіти. Формування професійних інформаційно-комунікаційних знань, умінь і навичок відбувається на рівні закладів вищої освіти. Тому перед викладачами стоїть завдання створити відповідні умови для підготовки студентів та сформувати у майбутніх педагогічних працівників інформаційно-комунікаційну компетентність.

Перш за все у студентів педагогічних закладів вищої освіти має бути сформованою інформаційно-комунікаційна компетентність, під якою розуміємо здатність педагога ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології у системі організації освітнього процесу, виховного процесу, самовдосконалення й професійного розвитку. Складниками інформаційно-комунікаційної компетентності є технічні навички володіння комп'ютерними програмами, уміння працювати з інтернет ресурсами, навички використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні, навички адаптації інформаційно-комунікаційних технологій до освітнього процесу тощо.

Педагогічні працівники мають вільно оперувати комп'ютерними програмами задля реалізації наступних дій: створення інтерактивних уроків і презентацій; розробки тестів і навчальних завдань за допомогою відповідних платформ; використання онлайн ресурсів для покращення якості викладання та

MUZYCHENKO Ganna Creativity as a key to successful scientific projects	316
НАЧИНОВА Олена Василівна Умови формування мовленнєвої особистості дитини дошкільного віку	318
НОЗДРОВА Оксана Павлівна Використання інтегрованого навчання для розвитку креативного мислення майбутніх вчителів	321
OKOROKOVA Vira Development of creativity as an important component of professional training of students in higher education institutions	325
ОЛЛО Василь Петрович Потенціал компетентності та розвитку соціально-креативної моделі викладач-слухач пенітенціарної освіти	329
ОРИЩЕНКО Оксана Анатоліївна Інноваційність та емпатія: індивідуально-психологічні особливості	331
ОРЛЕНКО Ірина Миколаївна Розвиток креативності у дітей з ООП в інклюзивному просторі з використанням інтерактивних ігор	334
ОСТАПЕНКО Марина Анатоліївна Креативність у політичній сфері	337
ОЧЕРЕТНИЙ Володимир Олександрович Розвиток креативності майбутнього педагога засобами інформаційно-комунікаційних технологій	341
ПАВЕЛКО Ірина Іванівна Роль випереджувальної педагогіки у розвитку креативного мислення у курсантів військових вишів	343
ПАЛЬГУЙ Інна Вікторівна Формування психологічної компетентності учителя в контексті сталого розвитку	348
ПИСКУН Оксана Миколаївна Застосування технік творчого і критичного мислення у професійній підготовці майбутніх педагогів	351
ПІВОВАР Сергій Петрович Емоційний інтелект як показник у формуванні стійкості до стресу в молодших школярів під час дистанційного навчання	354
PRONOZA Inna Formation Of Creative Thinking In Political Science Students: Innovative Educational Practices	359
РАЙТАРОВСЬКА Надія Геннадіївна Креативність як засіб подолання травматичних переживань у дітей-біженців, які повернулися з-за кордону під час війни	362
РЕДІНА Євгенія Валентинівна Креативний менеджмент в розвитку інноваційної культури організації	364
РУБАНСЬКА Ольга Яківна Креативність у викладанні інформатики в початковій школі	368
РУЧКІНА Маріанна Миколаївна Креативне мислення як складова підготовки фахівців нового покоління	373
Савченкова Марія Вікторівна Розвиток soft skills і критичного мислення у студентів: сучасні освітні імперативи	375